

ԿՐԹՆԵԿԵՆ

ՍՏԵՂԵԱԳՈՐԾՄԱՆ ԲԱՐՈՅԱԳԻՏԱԿԱՆԸ

(ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԻԹՈՎ)

Եթե ոչ հասն ցորենոյ անկեալ յերկիր մեռանիցի, ինքն միայն կայ. ապա եթէ մեռանիցի բազում արդիւնս առնէ:

Արդիկ՝ առնուազն կը խորհին: Մարդոց խորհելու այս իրողութիւնը կրնայ հերքուիլ այն ատեն միայն երբ դադրին անոնք խորհելէ: Խորհող էակը եթէ չի կայ, ըստ ինքեան խորհիլը պէտք է գոյութիւն չունենայ: Սխալ կամ ճիշդ՝ Տէքարդ իրաւունք ունէր ըսելու. կը խորհիմ՝ ուրեմն եմ (cogito ergo sum):

Խորհելու իրողութեան երբ խորհող էակը անմիջականորէն անդրադառնայ, ու չինչ պիտի խորհի բայց եթէ իր խորհիլը և իր ըմբռնումը:

Միտքը կը խորհի այն՝ ինչ որ կը խորհի: Եթէ իմ մտքիս խորհելու առարկան իմ միտքս է, կարելի է բան չէ միտքէս դուրս տարբեր առարկայի մը մասին խորհիմ:

Բայց անգամ մը որ ձերբազատիմ ես ինձմէ, առանց որ ինքզինքս կորսնցնեմ, իմ մտածմանս դիմաց անմիջապէս կը կենայ աշխարհը իր ամբողջութեան մէջ: Կը գտնեմ ինքզինքս բազմազանութեան մը դիմաց, սակայն. ու եթէ ջանամ այս բազմազանութիւնները հասկնալ իրենց հասարակաց եղող մէկ բան իրրեւ, կը տարուիմ խորհելու որ ինձմէ դուրս, արտադրեան և բարձրագոյն իրողութեանց առջև կը գլուխս ընկնի: Հոս դարձեալ իրաւունք ունի Տէքարդ ըսելու. «Տուէք ինձի շարժում և տարածութիւն և ես աշխարհը կը վերկառուցանեմ»:

Շարժումի և տարածութեան մեր դէմ յանդիմանութիւնը մեր մէջ յառաջ կը բերէ վիճակ մը որուն մէջ կը տեղաւորենք շարժումը և տարածութիւնը, իրրեւ անցեալ, իրրեւ ներկայ և իրրեւ ապագայ: Ժամանակը հետեւաբար ուրիշ բան չէ եթէ ոչ մեր կողմէ եղած մեկնութիւն մը, «վիճակ-տեղ» մը որուն մէջ կը գնենք շարժումը և տարածութիւնը: Ու ամէն անգամ որ տարի մը

կ'անցնի մեր կեանքէն, այսպէս ըսելու համար, ու մենք կը խորհինք, մեր ըրածը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ կեդրոնացեալ անդրադարձ մը մեր «վիճակ-տեղ»-ին կամ մեկնութեան դոր տուած ենք շարժումին և տարածութեան:

Ամանորին երբ կ'ափսոսանք ու կը տանջուինք, խորհելով որ մեղմէ, մեր հոգիէն, մեր կեանքէն, մեր էութենէն, մեր լինելութենէն բան մը ևս պակսեցաւ, կը սխալինք: Այս սխալին պատճառը մենք ենք. քանի որ կը տարուինք՝ այն մեկնութիւնը դոր տուած էինք շարժումը և տարածութիւնը ըմբռնելու՝ նոյնը ընելու, մեր էութիւնը, մեր իսկ լինելութիւնը ըմբռնելու:

Ամենէն տարօրինակը և ամենէն յատկանշականը այն է որ երբ Ամանորին կը բերուինք խորհելու մէկ կողմէն ժամանակի և անոր հետ կապուած իրադարձութեանց մասին, միւս կողմէն ալ սակայն կը խորհինք մեր մասին և միայն մեր մասին:

Երբ ընտանիքը հաւաքուած է կաղանդի ծառին շուրջ ու վերջացած են ընծայ «առնել-տալու» արարողութիւնները, ծնողանայուածքը կը ստի սճախին մէջ հետըզհետէ հատնող կրակին: Ի՞նչ կը խորհին վստահ կրնաք ըլլալ որ պատասխանը «ոչ ինչ» է:

Այս «ոչ ինչ»-ութիւնը յառաջ եկած պարզ այն միակ պատճառաւ որ միտք ինքզինքն է որ կը խորհի:

Միտքը կը մեղմի այսպէս, երբ ինքզինքը կը խորհի:

Բայց քրիստոնէական իմաստասիրութիւնը կը պահանջէ որ միտքը մեռնի: Քրիստոնէական աստուածաբանութիւնը միշտ ալ քաջալերած ու պայման դրած է «երկինքի արքայութիւն»ը ժառանգելու համար՝ ինքնամեռուցում:

Ազատելու համար այս երևութեան հակասութենէն, պէտք է խորհիլ հետեւալ ձևով:

Երբ միտքը ինքզինք կը խորհի, կը դադրի առով «ուրիշ բան» խորհելէ:

Միտքը կը սկսի ստեղծագործել սակայն երբ այս «ուրիշ բան»ը խորհի:

«Եթէ ոչ հասն ցորենոյ անկեալ յերկիր մեռանիցի, ինքն միայն կայ...»: Ծորենի հատիկը հողին մէջ եթէ չմեռնի, ինք միայն կայ. պէտք է մեռնի՝ ուրեմն ոչ

միայն ինք չըլլայ, այլ իր ընտանիքը՝ տարբեր բան կամ բաներ ևս ըլլայ. ապա եթէ մեռանիցի՝ բազում արգիւնտ տանէ՞ս:

Փոխարեակաւն խմատով ամիսք-ցորենի հատը պէտք է խնայ ինքզինքէն զուրս, մեռնի ինքզինքին համար. բայց մեռնի նաև և մահաւանդ շարժում և տարածութիւն - հող տնի մէջ որպէսզի կարենայ այդպէս ձերբազատուելով ինքզինքէն՝ ըստեղծագործական նոր աշխարհի մը մէջ բազմանալ:

Աւերմն որպէսզի ստեղծագործումը իրագործուի, պէտք է միտքը երկու անգամ մեռնի: Մեռնի ինքզինքին համար, ապա մեռնի ուրիշին համար:

Եթէ սակայն պատահի որ հունտին մէջ պակսի կենսունակութեան աւելը, բնական է խորհիլ որ իր կրկնակ մահերը իսկական մահուան մը ճակատագրին կ'առաջնորդեն. կենսունակութեան աւելին պակասովը պէտք է հունտը նկատել արդէն իսկ մահուան դատապարտեալ:

Բայց ամարդ-հունտը և ցորենի հունտը միեւնոյնը չէ: Ամարդ-հունտը արդէն Աստուածային Տաղանդի կամ Շնորհի աւելը ունենալու առանձնաշնորհումն արժանացած է ի գորութեան (en puissance):

Աստուածաշունչ Մատեանը կը պատմէ մեզի աշխարհի ստեղծագործութեան հետ միասին մարդուն ալ ստեղծումը: «Եւ վըրջեաց Շունչ կենդանի»: «Ըստ պատկերի Աստուծոյ ստեղծ գնաց: Այդ Աստուածային Շունչը կամ Հոգին ուրիշ բան չէ եթէ ոչ ամարդ-հունտին մէջ ի գորութեան շնորհուած կենսունակութեան, կամ ստեղծագործութեան աւելը: Անգամ մը որ մենք լրջօրէն անդրադառնանք այս բացարձակ իրականութեան մեզմէ ներս, ու առաւել կամ նուազ ուժգնութեամբ կ'անդրադառնանք արդէն, բայց լրջօրէն անդրադառնանք՝ կը խորդգանք զայն, ու աւելին՝ կը մղուինք ստեղծելու. ու պէտք է որ ստեղծենք: Այս է ստեղծագործման բարոյագիտականը: Ստեղծագործելը մարդուն իրաւունքն է. այդ կը պատկանի Աստուծոյ. բայց իր պատճառ է. վանդի իրաւունքը՝ հեղինակ կ'ենթադրէ, պարտքը՝ հեղինակին նկատմամբ յարաբերութեան որոշ գործ կը պահանջէ:

Աւերմն որպէսզի ստեղծագործման բա-

րոյականը իրագործուի, այսինքն որպէսզի մարդը կարենայ ստեղծել, անհրաժեշտ են իրմէ զուրս՝ «ուրիշ»ը, այսինքն շարժում և տարածութիւն. այլ խօսքով՝ արդէն ըստեղծուած աշխարհ կամ տիեզերք, իր ամբողջութեանը մէջ. յետոյ՝ հաղանդ, այսինքն կենսունակութեան աւել. այլ խօսքով՝ Աստուածային Շունչ և ապա ազատքիւն, այսինքն ինքնամոտացում և ինքնամոտացում:

Ամարդկային քաղաքակրթութեան բոլոր ստեղծագործական արժէքները յառաջ եկած են ստեղծագործման բարոյագիտականին իրագործումովը: Պատմութիւնը տուած է մեզի անհրաժեշտ ապացոյցներ:

Կրօնական մարդի մէջ Մովսէս, Եսայի, Քրիշնէ, Կոմփիլիոս, Մահամէտ, Պողոս Առաքեալ, սրբուհի Թէրէզա, Օգոստինոս, Ֆրանչիսկոս Ասիլացի, Սահակ-Մեարոպ, Նարեկացի, Շնորհալի: Արուեստի աշխարհին մէջ՝ Պիթիաս, Միքէլ Անճելօ, Պէթհոփէն, Ռաֆայէլ, Շէյքսպիր, Կէօթէ, Այվազովսքի: Գիտական մարդին մէջ՝ Կոպեռնիկոս, Կալիլէ, Նեւտոն, Էսթրեն, Այնշթայն: Աւստատարական աշխարհի մէջ՝ Սոկրատ, Պլատոն, Արիստոտէլ, Պդոտին, Քանթ, Տէքսթի, Պէրկսոն ու տակաւին իրենց նման միւս մարդոց փաղանգը եթէ երբեք իրենց ամիսք-ցորենի հատը մեռցուցած չըլլային ստեղծուած աշխարհ-հող տնի մէջ խորդալով իրենց ներաշխարհին տաղանդը, Աստուածային Շունչը պիտի չունենային իրենց քաղում արգիւնտը:

Աւամէնքս ալ, աշխարհի մ'ը կողմնալ ըլլանք, ինչ ազգի կամ կրօնքի ալ պատկանինք՝ կը վայելենք ստեղծագործողներուն մշակութային արժէքներու այդ քաղում արգիւնտը:

Ստեղծագործման բարոյագիտական իրագործման մէջ վերին աստիճանի կարեւոր և անհրաժեշտ է ազատութեան տիրացումը որուն թիւադրանքը կ'ընէ «եթէ ոչ հատն ցորենոյ անկեալ յերկիր մեռանիցի, ինքն միայն կայ...» աւետարանական հաւատումը:

Ազատութիւն: Որուն վրայ կը բարձրանան աշխարհի քաղաքակրթութեան բոլոր իմաստասիրական և աստուածաբանական գրութիւններու կառոյցները:

Չէ իրագործուած, չի՛ կրնար իրագոր-

ծուրդ որեւէ ստեղծում եթէ չըլլայ ազատութիւն՝ մարմնական վարի ու վայրի ըզգացումներէն. ազատութիւն՝ անակազմող ու մեր կենսունակութիւնը, մեր տաղանդը, աստուածային ծո՛ւնչը քարացնող սէրերէ ու միտքերէ: Ազատութիւն մեր ետէն, մեր ճղճի՛մ ետէն, որ կը մեռնի լոկ ինքզինքին համար բայց ո՛չ սուրիշօին ալ համար: Ազատութիւն՝ նոյնիսկ մարդերէ ու աշխարհային գեղեցիկ խոստումներէ: Ազատութիւն՝ մեղքէ:

«Որ ոչ առնու զխաչ իւր և գայ զկնի իմ՝ չէ ինձ արժանի: Որ գտանէ զանձն իւր՝ կորուսցէ զնա, և որ կորոյս զանձն իւր վասն իմ՝ գտցէ զնա» (Մատթ. Ժ. 38): Կեանքի մէջ խաչը գրկել կը նշանակէ «հունտ» անձօին մեռուցման Գողգոթային բարձրանալ: Ով որ իր «հունտ» անձը կը մեռցնէ ինքզինքին համար, կը գտնէ զայն. բայց այդ գիւտը՝ կորուստ է արդէն: Ով որ զայն կը մեռցնէ սուրիշօին համար, Աւետարանի լոյսով՝ Յիսուսին համար, զայն կը գտնէ և այս գիւտը ստեղծումի իրազորման յարութիւնն է:

Եւսին մեռուցումը տիեզերքի արգաւանդ հողին մէջ մեղ կը հասցնէ խացականութեան և հոգեկանութեան երկինքները ու կը զնէ Աստուծոյ սրտին մէջ. կ'ամուսնացնէ Աստուծոյ յաւերժական Սիրոյ Հոգւոյն հետ: Մենք պիտի ապրինք Աստուծոյ մէջ ու Աստուած՝ մեր մէջ: Օկացէք յիս, և ես՝ ի ձեզ: Ազատութենէն յետոյ պէտք է զիտնանք բացուիլ աշխարհին, բնութեան գեղեցիկութիւններուն, մարդոց. վերջապէս տիեզերքին որ Աստուծոյ Զեռքէն մեղի տրուած անսպառ զանձերու հանք է. Աստուծոյ Աչքէն ճառագայթուած սէրերու ովկիան է որմէ մեր հողին պէտք է ըմպէ և զոր մեր միտքը պէտք է պնդէ: Ու ի՞նչ գիւտեր, այն ատեն. խացական ստեղծումի ի՞նչ ծաղկներ. սրբութեան գերերջանիկ ապրումի ի՞նչ թոխքներ:

Բայց ստեղծագործման բարոյագիտականը ի՞նչպէս կրնայ իրագործուիլ երբ մէկ կողմէն պահանջը կը ներկայանայ ազատութիւն՝ աշխարհէ և միւս կողմէ բացուիլ՝ աշխարհին:

Փարատելու համար ըստ երևոյթի այս երկրորդ հակասութիւնը, պէտք է հետեւալը խորհնք:

Ստեղծագործութիւնը եսպէս երկու եզրերու ներկայութիւնը կ'ենթադրէ: Դէմ հանդիպում՝ աշխարհին, բայց դէմ հանդիպում նաև Աստուծոյ: Բացուիլ աշխարհին այնքան որ առանց գերի դառնալու անոր, բացուիլ Աստուծոյ: Ստեղծագործութիւնը, այսպէս, կը դառնայ առ Աստուած — Մագնիսը բարձրացող, աշխարհի մէջէն, ազատութեան վճռական երկաթը: Երբ մարդը մօտենայ աշխարհին ու իր այդ մօտեցման ընթացքին երբ զգայ մեղքին նետը, ձերբազատի պիտի անկէ ու բարձրանայ ուղղահայեաց ձևով դէպի Աստուած:

Ստեղծագործութիւնը, այսպէս, չ'իջնէր Աստուծմէ, այլ կ'ելլէ առ Աստուած:

Ու սուրբերը աշխարհի մէջ աղօթելով հանգերձ՝ աշխարհէն դուրս ապրած են: Ամէն մէկ առարկայի վրայ, ամէն մէկ մարդու վրայ, երկրի ու երկինքի վրայ տեսած են Աստուծոյ շունչը, Աստուծոյ ներկայութիւնը:

Ահա թէ ինչու Սոկրատ յաճախ կը խօսէր իր հողին այցելող demon-ի մասին ու կը թելադրէր որ մարդիկ պէտք է իմաստասէր ըլլան, ու իմաստասէր ըլլալու համար պէտք է որ մեղքէ հեռու մնան ու կապուին Բարիին, Դեղեցիկին ու Զջմարիտին:

Հետեւաբար, ստեղծագործման բարոյագիտականը կ'իրագործուի այսպէս, երկու պողոտաներէ ընթանալով. մին՝ մարդուն Աստուծոյ հետ դէմ հանդիպման պողոտայով, և միւսը՝ մարդուն, մարդուն և աշխարհին հետ դէմ հանդիպման պողոտայով: Այս երկու հանդիպումներուն սկզբնակէտին սակայն, պէտք է երաշխաւորել միտքին, եսին, անձին կրկնակ «մահները. ինքնամեռուցումի և սուրիշօին մէջ մեռնելու մահերը, «ազատութեան» ծիրանիին մէջ պատմութեանուած:

Բայց ինչո՞ւ պէտք է ստեղծագործենք: Եթէ չենք ուզեր մնալ մենք մեղի հետ ու լճանալ. եթէ չենք ուզեր ըլլալ եսասէր, ամբարտաւան ու տառապիլ մենք մեր մէջ. եթէ չենք ուզեր մեղք գործել, պէտք է ստեղծագործենք:

Եթէ չենք ուզեր ուրանալ զԱստուած, ուրանալ Աւետարանը. եթէ չենք ուզեր գերի դառնալ ռսկին, մարմինին, փառքին ու պտտիլ աշխարհի մէջ յուսալով որ եր-

ջանիկ օր մը ամէն ինչ մեր ուղածին կամ երազածին պէս պիտի ըլլայ ու չըլլայ ու մենք յուսահատութենէ յուսախայթութեան երթանք, պէտք է ստեղծագործենք:

Եթէ չենք ուզեր որ մեր էութենէն ամէն վայրկեան կտոր մը խուսափի ու երթայ պարապին, եթէ չենք ուզեր ստուգապէս մեռնիլ՝ պէտք է ստեղծագործենք:

Եթէ ոչ հատն ցորենոյ անկեալ յերկիր մեռանիցի, ինքն միայն կայ: ... Տիւղերքի անհունութեանը մէջ մարդկային այն հիւսէն, այն կէտը որ «կայ» միայն: Գիւղացիին ձեռքին մէջ այն հունտը որ «կայ» միայն, բայց որուն վրայ կը դրո՞ւն ան, կ'օրհնէ ու օրհնեալ է Աստուած, փառաւորեալ է Աստուած, յիշեալ է Աստուած» երգին մէջէն, գայն կը նետէ՝ հողին արգաւանդ աղօսներուն մէջ: Գիւղացիին այդ երգը ցորենի հունտին վաղը ծաղկելու, պտղաբերելու, բազմանալու ապագայի երջանկութեան, ներկայի մահերգն է: «Ապա եթէ մեռանիցի՝ բազում արդիւնս տունէ»:

Ինչո՞ւ պէտք է ստեղծագործենք:

Որպէսզի երջանիկ ըլլանք:

Աստուծոյ Ձեռքէն երկինքէն ինկանք մէկիկ մէկիկ, ցորենի ոսկի հունտերու պէս կեանքի աղօսներուն մէջ որպէսզի «ածինք ու բազմանանք», և այս անուովն ու բազմացումին մէջ երջանիկ ըլլանք:

Երջանիկ կ'ըլլանք ամէն անգամ որ Աստուծոյ սեղանին մատուցանենք մեր մտքի և հողին ցորենի հունտերէն պատրաստուած իմանալի ստեղծագործման հացը:

Ստեղծագործական ներշնչման նպատակն է յստաջ բերել կեանքի նոր «ձեռք» բու հացը:

Մարդուն ճշմարիտ կոչումը, ըստ Պօղոս Առաքեալի, մեղքէն հեռու մնալով՝ Ս. Հոգիին հետ «ի հաղորդութեան» մնալն է: Լեյս Ս. Հոգիին մարդուն «ի հաղորդութեան» մնալն է երջանկութիւնը:

Ս. Հոգիին աղաւթին սակայն, նման թիթեռին, կը մօտենայ մարդկային «գանկ» լուսամտափայլին երբ լոյս տեսնէ անոր մէջ վառուած. մեղքի ճիրաններէն ձերբազատման լոյսը. ինքզինքը «մեղացւած» ու աշխարհի և Աստուծոյ մէջ ապրողին, խորհողին լոյսը:

Վա՛յ այն հողին, այն մտքին որուն ճրագը մարե՛ր է ... «Հողին մի՛ շիջու-

ցանէք» կը պատգամէ Պօղոս Առաքեալ: Բացէք մասնազարանները, գիրքերը, կրօնական հաստատութիւնները, զուք կը զբոսնէք մտքի և հողի սնունդը. երանի՜ անոնց որոնք ծարաւի են և անօթի ...:

Ստեղծագործման բարոյագրապանը կ'իրագործեն անոնք, կրնանք ըսել, որոնք ծարաւի ու անօթի են իմացական և հոգեկան հացի համար:

Մեր կեանքի ամէն մէկ վայրկեանին, մասնաւորաբար եթէ կ'ուզէք՝ Ամանորին, աղաւթնէ մեր միտքը և հողին մեղքէն, միշտի ըլլալու և օտարիջօրն չբացուելու մեղքէն. լծացումի մեղքէն որմէ կը ծնին որիչ մեղքեր, բայց մասնաւոր կեղծիքի և ստախոսութեան մեղքը:

Մեր բարոյական կեանքը թող լինի լեցուն՝ ստեղծագործութեամբ. ազատ ու յախտեանկան Հուրովը վառուած:

Մեր ազգային ու եկեղեցական կեանքին մէջ թող բազմանայ թիւը ստեղծագործողներու որպէսզի ազգովին երջանիկ ըլլանք: Հերի՛ք է որ մեր հաւաքական գիտակցութեան ծառը ուտուի նախանձի, սուտի, ճշմարտութեան բամբասանքի, ամբարտաւանութեան որդերու մեղքով: Մոռնա՛նք մեր գոյութիւնը. մոռնանք մենք զմեզ՝ մեր մէջ. իրարու մէջ հայինք. մեռնի՛նք աշխարհի համար և աշխարհը թող մեռած ըլլայ մեզի համար: Մեռնինք Աստուծոյ մէջ: Յիսուսի Սրտին մէջ: Մեր ազգն ու եկեղեցին Աւետարանի ցորենի հատը թող ըլլայ որ ինքզինքը մոռնալով՝ պիտի նետուի իր պատմութեան ու տիեզերքի ալ արգաւանդ հողին մէջ ու Լուսաւորչի, Սահակի, Մեսրոպի, Նարեկացիի ու Շնորհալիի Աստուծմէ ստացած «Տաղանդօրն, ներգոր աւելին վաստակելով, պիտի տայ քաղուժ արդիւնս» իր կարգին:

Եթէ մենք ազգովին խորհինք թէ կը խորհինք, ոչինչ կրնանք ընել և ըսել բացի այն խօսքէն զոր Տէքստը ըսած եղաւ cogito ergo sum («կը խորհիմ ուրեմն եմ»):

Եթէ մենք ըսենք՝ պահենք մեր գոյութիւնը, ազգապահպանումս աղաղակենք, քալ մը տեղ չենք կրնար երթալ: Շատ քալ կրնանք ըսել թէ «սահաւասիկ մենք չառ կրնանք ըսել թէ «Յետոյ լինչ, «Յետոյ» կանք»:

Յետոյ՝ Գիտոյ, Գիտոյ լինչ, «Յետոյ» կրնանք ըսել միայն և միայն այն ասին երբ զաղրինք մենք մեր մասին խորհելէ և

մենք մեր շուրջը յար գտնայէ. նետունք աշխարհի մէջ. նետունք մեր պատմութեան մէջ. «չարժումի և տարածութեան» մէջ ու Աստուծոյ մէջ. ինչպէս ըրաւ ինքը՝ Տէքարդ: Ինչպէս ըրած են մեր նախահայրերը:

Ինչպէս պիտի կարենանք խորհիլ և ըլլալ «ուրիշ» երբ միշտ մենք գոյութեամբ է որ կը գրաւինք: Կը մենինք մենք՝ երբ մեր մասին խորհինք:

«Ազգապահպանում»ը բնագոյնական իմաստով և ստեղծագործման բարոյագիտական լոյսով ազգի մը մասն է:

Մեր ազգային և եկեղեցական կեանքի պատմութեան մէջ, բոլոր հայ ստեղծագործական արժէքները յառաջ եկած են Ստեղծագործման Բարոյագիտական իրազօրմումով և ոչ թէ ազգապահպանումով:

Մեզի Աստուած տուած է ի գործութեան Տաղանդ. մենք գայն վարչամակի մէջ պահելու չենք:

Մեր ազգը պէճ է որ ստեղծէ. այդ իր պարտքն է. իր՝ երջանկութիւնը բռնագրաւելու ճակատագիրն է:

Մեր ազգը, ինչպէս միւս բոլոր ազգերը, հեղինակ չէ. հեղինակը Աստուածն է. պէտք չէ ամբարտաւանիլ. պարս ունինք Աստուծոյ. գայն պէտք է վճարենք:

Պէտք չէ խուլ ձևանանք, մեզքին հրապոյրներէն հրացած, Աւետարանի այն

խօսքին թէ «որ գտանէ գանձն իւր՝ կուրացէ զնա. և որ կորոյս գանձն իւր՝ վասն իմ՝ գացէ զնա»:

Ինչպէս կրնանք մեր ազգային և եկեղեցական ստեղծագործ գոյութիւնը գրանել երբ թող չենք տար որ ան «կորուստ»ի մասնուի Յիսուսին համար:

Եթէ ազգովին դարերով գրկած ենք «մեր խաչ»ը այդ կը նշանակէ որ մեր «ազգային հաւաքականութիւն»ը մեռուցման Գողգոթային բարձրացուցած ենք. իսկ եթէ գայն Յիսուսին համար Գողգոթա հանած ենք, գտած ենք. ու մեր ազգային հաւաքականութեան զիւար ստեղծումի իրազօրմման յարութիւնն է:

Մեր ազգային ետին մեռուցումով մեր պատմութեան մէջ ու տիեզերքի ալ արդաւանդ «հոգ»ին մէջ մեզ կը հասցնէ իմացականութեան ու հոգեկանութեան երկինքները ու կը զնէ Աստուծոյ Սրտին մէջ:

Թող հայ ժողովուրդը օր հաղորդութեան լինի Աստուծոյ Յաւերժական Սիրոյ Հոգւոյն հետ:

Այս է իմ լուս հոգիին խորերէն բարձրացող օրհնութիւն ընծան Ամանորի առթիւ, իմ ստեղծագործ ժողովուրդին ու Սուրբ Եկեղեցիին սեղաններուն վրայ:

Աստուած ապրի մեր մէջ ու մենք Աստուծոյ մէջ Ստեղծումի ճամբով:

ԻՍԱՀԱԿ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Զմրան գիշերն է մեր դրան քարին
Ճերմակ գլուխը դրած լուս նիրհում,
Կարծես սպիտակ մօրուրը կրծքին
Դրանը նստած իմ պապն է խորհում:

Այս գիշեր սիրտը պոկեմ իմ կրծքից,
Ողջ գիշեր վառեմ աշխարհի վերայ.
Թող այս նոր տարու գիշերին անքիծ
Սիրտս այրուելով ամենքին լոյս տայ:

Դիշերը տարի դառնայ զինետոյզ,
Ամէն սեղանի սիրտը լոյս դառնայ, —
Օ՛, խմէք, մարդիկ, երգէք մինչև լոյս,
Մինչև որ սիրտը վառուի, մոխրանայ...

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ